

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติของนักศึกษาหญิงมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาหญิงมุสลิม จำนวน 40 คน โดยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายตามแบบฮิญาบของนักศึกษาหญิงมุสลิม ส่วนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ อิหม่ามมัสยิด อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผู้นำชุมชน และมารดาของนักศึกษาหญิง จำนวน 9 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผล

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 18 - 20 ปี มากที่สุด ระดับการศึกษาชั้นปีที่ 4 มากที่สุด โดยมีสถานภาพทางครอบครัวอยู่กับพ่อและแม่มากที่สุด สถานภาพในการนับถือศาสนามากที่สุด คือ นับถือศาสนาอิสลามมาตั้งแต่เกิด พื้นฐานการศึกษาอิสลามจบการศึกษาอัล-กุรอาน และฟิรดูอินมากที่สุด ประสบการณ์ในการศึกษาศาสนาอิสลาม 6-10 ปี มากที่สุด การดำรงตำแหน่งทางศาสนาของบิดาส่วนใหญ่ไม่มี บิดาเป็นมุสลิมโดยกำเนิด ส่วนใหญ่ใช้ มารดาของท่านเป็นมุสลิมโดยกำเนิด ส่วนใหญ่ใช้ สมาชิกในครอบครัวที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่ไม่มี และในชุมชนมีประชากรมุสลิมอาศัยอยู่มากกว่าศาสนาอื่น ส่วนใหญ่ใช้ โดยผลของการศึกษาสามารถนำไปประเดิมมาสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติของนักศึกษาหญิงในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1.1 ระดับความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษาหญิงมุสลิม ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาก โดยมีบางประเด็นอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 4 ข้อ ประเด็นที่นักศึกษาหญิงมุสลิมตอบถูกทุกคนมี 2 ข้อ คือ ประเด็นการแต่งกายแบบฮิญาบตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามถือเป็นวาฮิบ (จำเป็นต้องทำ) และประเด็นข้อใดเป็นสิ่งที่สตรีมุสลิมควรปฏิบัติ คือ ปกปิดสิ่งซ่อนเร้นที่สวยงามถึงที่เป็นเครื่องประดับที่ดึงดูดสายตาคลทัวไป โดยภาพรวมของระดับความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษาหญิงมุสลิมอยู่ในเกณฑ์มาก จากการพิจารณาความรู้ในภาพรวม นักศึกษาหญิงมีความรู้ที่มาก และส่วนใหญ่ตอบถูกต้องตามรายชื่อโดยอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้มากกว่ายอมรับไม่ได้

1.2 ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษาหญิงมุสลิม ในภาพรวมระดับทัศนคติเกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษาหญิงมุสลิมมีทัศนคติที่ดี โดยทัศนคติในเชิงบวกนั้นผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับทัศนคติอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่งทุกข้อ และทัศนคติในเชิงลบผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ไม่เห็นด้วยทุกข้อ ประเด็นของทัศนคติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านคิดว่าการแต่งกายแบบฮิญาบที่ปกปิดมิดชิด และไม่รัดรูปจะช่วยป้องกันการถูกแสวงประโยชน์ทางเพศในรูปแบบต่างๆ จากชาย ประเด็นของทัศนคติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านคิดว่าการแต่งกายแบบฮิญาบจะทำให้เกิดความรู้สึกแตกต่างจากค่านิยมของคนในสังคม

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการแต่งการตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2.1 นักศึกษาหญิงมุสลิมมีลักษณะการแต่งกาย โดยส่วนใหญ่สวมเสื้อแขนยาว ขาว และกระโปรงยาว และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วน การแต่งกายด้วยเสื้อแขนสั้น กางเกงรัดรูป และอื่นๆ

2.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายแบบฮิญาบ พบว่า มีพฤติกรรมการปฏิบัติปกติกมากที่สุด รองลงมาคือ ทุกครั้ง และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วน ปฏิบัติเป็นบางครั้ง

2.3 พฤติกรรมเกี่ยวกับลักษณะของผ้าฮิญาบ พบว่า นักศึกษาหญิงมุสลิม เลือกใช้ผ้าฮิญาบปกปิดศีรษะ ลำคอ และเส้นผมมิดชิด ปิดบริเวณหน้าอก และผ้าไม่บางจนเห็นเส้นผมและลำคอ และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วน ไม่ปิดบริเวณลำคอ รวมถึงผ้าบางจนเห็นเส้นผมและลำคอ

2.4 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายแบบฮิญาบและการใส่เสื้อฟัรดูรูปที่มองเห็นสัดส่วนของร่างกาย พบว่า นักศึกษาหญิงมุสลิมมีพฤติกรรมเลือกแต่งกาย บางครั้ง และนานๆ ครั้ง มากที่สุด รองลงมา คือ ทุกครั้ง และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วนใส่เสื้อฟัรดูรูปที่มองเห็นสัดส่วนของร่างกาย คือ ทุกครั้ง ปกติ และบ่อยๆ

2.5 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายแบบฮิญาบเมื่อมาเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า นักศึกษาหญิงมุสลิมแต่งกายแบบฮิญาบทุกครั้ง รองลงมา คือ ไม่เคย และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วนแต่งกายแบบฮิญาบบางครั้ง ปกติ ไม่เคย

2.6 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายที่ไม่ใช่การแต่งกายตามบทบัญญัติ พบว่า นักศึกษาหญิงมุสลิมตอบไม่เคย รองลงมา คือ นาน ๆ ครั้ง และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วนแต่งกายที่ไม่ใช่การแต่งกายตามบทบัญญัติ ทุกครั้ง ปกติ บ่อย ๆ

2.7 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายแบบฮิญาบ เนื่องจากกลัวการลงโทษจากอัลลอฮ์ (ช.บ) พบว่า นักศึกษาหญิงมุสลิมตอบใช่ รองลงมา คือ ไม่ใช่ และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วนแต่งกายแบบฮิญาบเนื่องจากกลัวการลงโทษจากอัลลอฮ์ (ช.บ) โดยตอบไม่ใช่

2.8 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายแบบฮิญาบ เนื่องจากถูกชักชวนจากเพื่อนนักศึกษาหญิง พบว่า นักศึกษาหญิงมุสลิมตอบไม่ใช่ รองลงมา คือ อื่น ๆ และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วนถูกชักชวนจากเพื่อนนักศึกษาหญิง โดยตอบใช่

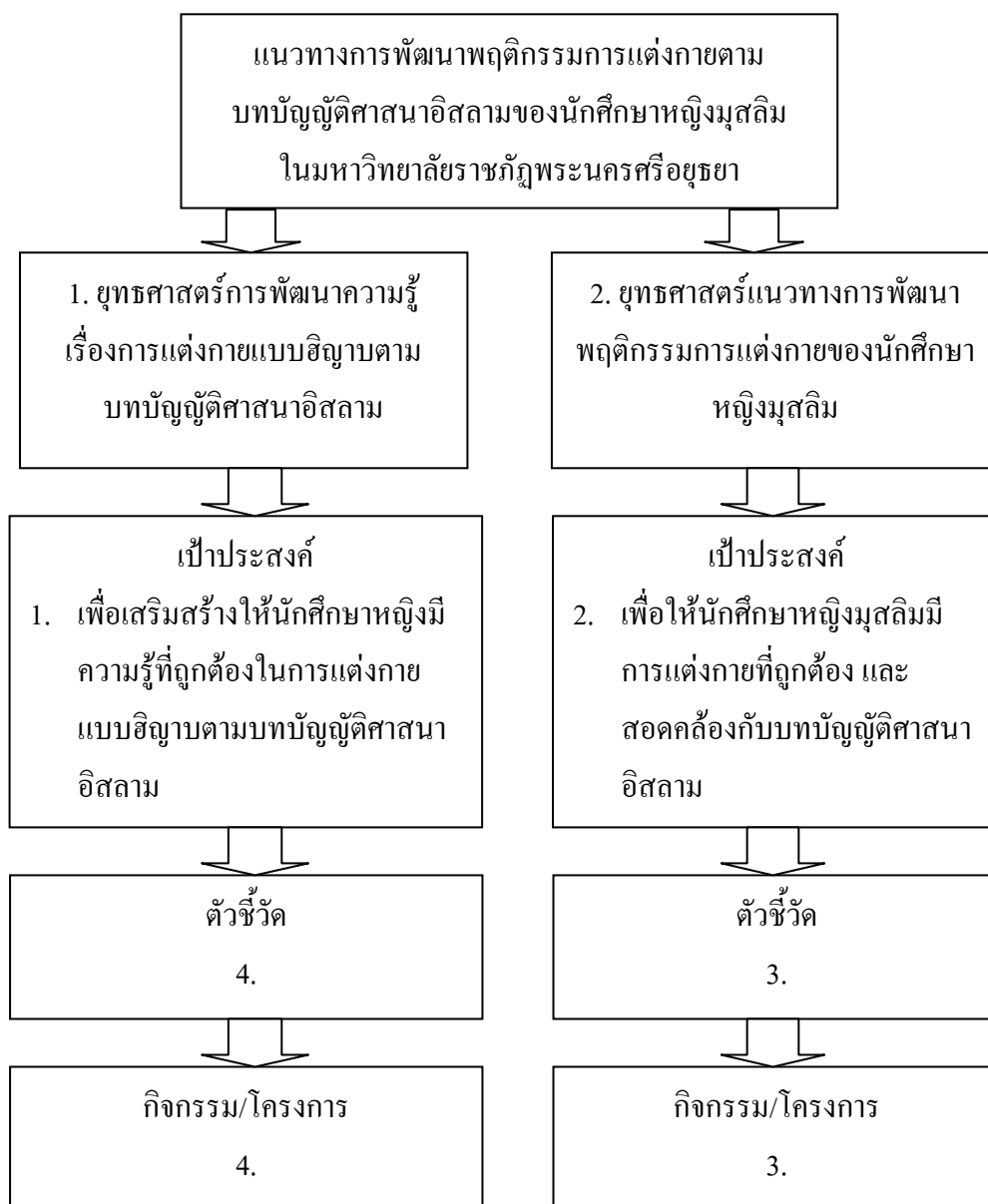
2.9 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายของแบบฮิญาบ เนื่องจากการปลุกฝังจากครอบครัว พบว่า นักศึกษาหญิงมุสลิมตอบใช่ รองลงมา คือ ไม่ใช่ และมีนักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วนแต่งกายของแบบฮิญาบ เนื่องจากการปลุกฝังจากครอบครัว โดยตอบไม่ใช่

2.10 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งกายแบบฮิญาบ เนื่องจากถูกบังคับจากครอบครัว พบว่า นักศึกษาหญิงมุสลิมตอบไม่ใช่ เพียงข้อเดียว

โดยสรุป คือ พฤติกรรมการแต่งกายของนักศึกษาหญิงมุสลิมมีแต่งกายที่ดีและถูกต้องในระดับหนึ่ง แต่ยังมีบางส่วนที่แต่งกายแบบฮิญาบไม่ถูกต้องและมีบางส่วนที่ไม่แต่งกายแบบฮิญาบซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดการศึกษาศาสนาอย่างต่อเนื่อง ขาดการอบรมจากครอบครัว การเลียนแบบจากสื่อและแฟชั่นในปัจจุบัน ไม่ตระหนักในหลักคำสอนของอิสลาม ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ผู้วิจัยถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้นักศึกษาหญิงมุสลิมได้รับรู้สิ่งที่ถูกต้องในด้านพฤติกรรมการแต่งกาย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ดังนั้นประเด็นที่ควรจะต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข คือ พฤติกรรมการแต่งกาย ลักษณะการแต่งกาย การแต่งกายเมื่อมาเรียนที่มหาวิทยาลัย การแต่งกายที่ไม่ใช่การแต่งกายแบบฮิญาบ เพราะจากข้อมูลยังมีนักศึกษาหญิงบางคนที่ไม่แต่งกายไม่ถูกต้อง เช่น ใส่เสื้อฟ้ายืดรูป แต่งกายแบบฮิญาบเป็นบางครั้ง และบางคนไม่ได้แต่งกายแบบฮิญาบเมื่อมาเรียนที่มหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นที่ควรปรับปรุงแก้ไข

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการแก้ไขปัญหา พัฒนาพฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนา 2 ประเด็น 2 ยุทธศาสตร์ 2 เป้าประสงค์ 7 ตัวชี้วัด 7 กิจกรรม โดยสามารถนำมาสรุปได้ตามภาพประกอบ 3 ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงภาพรวมของแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อภิปรายผล

การอภิปรายผลของข้อมูลที่ได้ศึกษาจากเรื่อง แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติของนักศึกษาหญิงในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีข้อควรอภิปรายผลดังนี้

ระดับความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษาหญิงมุสลิมนั้น โดยทั่วไปความรู้ของนักศึกษาหญิงมุสลิมเกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามนั้นอยู่ในเกณฑ์มาก แสดงให้เห็นว่าระดับความรู้ของนักศึกษาหญิงมุสลิมมีความรู้ที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความรู้ที่มีในอัล-กุรอานและหะดีษของเสาวนีย์ จิตต์หมวด (2541 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับอิสลามและมุสลิมอย่างแนบแน่นนับแต่ที่อัลลอฮ์ (ซ.บ) ทรงสร้างมนุษย์และมัลกุต (สิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้น) อื่นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวัตี สหัชปรีชา (2544 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า สตรีมุสลิมส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ผลของความรู้ที่อยู่ในเกณฑ์มากของนักศึกษาหญิงมุสลิมนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาหญิงมุสลิมในปัจจุบันได้รับการสั่งสอนเกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามและบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งกายที่ดีจากครอบครัว และสภาพของสังคมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ จึงส่งผลให้ยังยึดถือการแต่งกายตามบทบัญญัติอย่างเคร่งครัด แม้ว่าจะต้องอยู่ในสภาพสังคมที่แตกต่างจากชุมชน เช่น การมาศึกษาเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษาหญิงมุสลิม โดยทั่วไปทัศนคติของนักศึกษาหญิงมุสลิมเกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามนั้นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าระดับของทัศนคติของนักศึกษาหญิงมุสลิมมีทัศนคติที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติของ แคทซ์ (Katz. 1960 : Abstract) ที่กล่าวถึงหน้าที่หรือกลไกของทัศนคติที่สำคัญ คือ ทัศนคติใช้เพื่อการปรับตัว โดยใช้ทัศนคติเป็นการปรับพฤติกรรมของตน เพื่อป้องกันตัว เพื่อการแสดงความหมายของค่านิยม และเพื่อเป็นตัวจัดระเบียบเป็นความรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวัตี สหัชปรีชา (2544 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า สตรีมุสลิมมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ดังนั้นผลของทัศนคติที่ดีของนักศึกษาหญิงมุสลิมเกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม อาจเป็นเพราะนักศึกษาหญิงมุสลิมเหล่านั้นได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว หรือได้รับการศึกษาเล่าเรียนหลักศาสนาอิสลามตั้งแต่เด็ก และนักศึกษาหญิงมุสลิมเหล่านี้ส่วนใหญ่จบการศึกษา อัล- กุรอานและฟิรดูอิน

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

พฤติกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิม โดยทั่วไป มีพฤติกรรมการแต่งกายเหมาะสมตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม และมีนักศึกษาบางส่วนที่เป็นส่วนน้อยแต่งกายไม่เหมาะสมตามบทบัญญัติ จากการศึกษาในเรื่องของลักษณะการแต่งกาย การเลือกผ้าฮิญาบ การแต่งกายขณะที่มาศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติอื่นๆ ซึ่งความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมของเทรียนดิส (Triandis. 1971 : Abstract) ที่กล่าวว่า ทัศนคติมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ในขณะที่เดียวกันการแสดงพฤติกรรมของบุคคลก็มีผลต่อทัศนคติของบุคคลด้วย โดยทัศนคติเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม เพราะพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากทัศนคติบรรทัดฐานของสังคม นิสัย และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น รวมถึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติภูมิ วิเศษศักดิ์ (2534 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงออกถึงความยึดมั่นต่อฮิญาบในสถานการณ์ที่สั่นคลอนความมั่นคงของการแต่งกายฮิญาบด้วยชุดของความคิด เหตุผลที่แสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นศรัทธาต่อพระเจ้าอย่างชัดเจนภายใต้เงื่อนไขความกดดันทางสังคมในบริบทของสังคมใหญ่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาคม สวัสดิ์มงคล (2546 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครอง อาจารย์ผู้สอน ผู้บริหาร/สถาบัน สังคม/สภาพแวดล้อม มีผลต่อการแต่งกายของนักศึกษา และสำหรับพฤติกรรมการแต่งกายของนักศึกษาส่วนใหญ่แต่งกายถูกต้องเรียบร้อยตามระเบียบสถาบัน ดังนั้นสิ่งที่ทำให้พฤติกรรมการแต่งกายของนักศึกษาหญิงมุสลิมมีความเหมาะสมตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม อาจเป็นเพราะจิตสำนึกของนักศึกษาเองที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องจากครอบครัว เช่น การเลี้ยงดูจากบิดาและมารดา การประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด การได้รับการศึกษาศาสนาอิสลามอย่างต่อเนื่อง พื้นฐานทางสังคมที่มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และความยึดมั่นในการแต่งกายของสตรีมุสลิมเป็นตัวบ่งชี้ถึงการเป็นหญิงมุสลิมที่ดีที่แต่งกายอย่างถูกต้อง ในส่วนของนักศึกษาที่แต่งกายไม่เหมาะสมนั้น อาจจะเป็นเพราะพื้นฐานทางครอบครัว พื้นฐานด้านการศึกษาศาสนา ความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป รวมถึงค่านิยมด้านการแต่งกายตามแฟชั่น หรือการอยู่ในสภาพสังคมที่แต่งกายตามแฟชั่น ทำให้นักศึกษาหญิงมุสลิมบางส่วนได้รับอิทธิพลด้านการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้มีพฤติกรรมการแต่งกายที่ไม่ถูกต้อง

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

การจัดทำแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิมสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของสัญญา สัญญาภิวัฒน์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า พัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป เช่น การพัฒนาชุมชนพัฒนาประเทศ คือการทำให้สิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจการพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่งการพัฒนา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของนักศึกษาหญิงมุสลิม จำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายที่ถูกต้องจึงจะส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้ผลการวิจัย

1.1 สถาบันและชมรมจริยธรรมอิสลามควรให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามในประเด็นการแต่งกายแบบอิชญาบให้กับนักศึกษาหญิงมุสลิมเพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติและเพื่อส่งผลให้พฤติกรรมกรรมการแต่งกายแบบอิชญาบได้ถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

1.2 ผู้ปกครองควรปลูกฝังค่านิยมการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ทั้งจากสถาบันครอบครัว ควรส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในมัธยมหรือโรงเรียนสอนศาสนาตั้งแต่เด็ก

1.3 อาจารย์สอนศาสนาอิสลามควรส่งเสริมนักศึกษาหญิงมุสลิมในการให้ความสำคัญในพฤติกรรมกรรมการแต่งกายที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทัศนคติที่ดีในการแต่งกายตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ในเรื่องอื่นๆ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลาย

2.2 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและขยายกลุ่มตัวอย่างให้กว้างขึ้น เพื่อให้ได้คำตอบที่ครอบคลุมมากขึ้น

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพร่วมด้วย เช่น การใช้แบบสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกประกอบการวิจัย